

CO UKLÁDÁ ZÁKON O OZNAMOVATELÍCH SCHVÁLENÝ POSLANCI

- Zavést vnitřní oznamovací systém ve firmách zaměstnávajících více než 50 lidí. Zavádět jej budou i města s více než 10 tisíci obyvateli. Pro menší podniky bude zřízena speciální linka na ministerstvu spravedlnosti.
- Určit osoby, které budou přijímat oznámení o neetickém a protiprávním chování a posuzovat jejich relevanci. V praxi může jít kvůli úsporám nákladů o již existujícího compliance managera. Mělo by jít o člověka obeznámeného s firemní kulturou a požívajícího obecné důvěry.
- Chránit podávání adresných oznámení o porušení zákona nebo v případě hlášení přestupků s hranicí postihu nad 100 tisíc korun.
- Nedovolit odvetná opatření vůči oznamovatelům, například propuštění z práce, zbrzdění služebního postupu či finanční postihy. Zaměstnavatelům za takovou odvetu hrozí pokuta až jeden milion korun.

ZDROJ: PRÁVNÍ RÁDCE

akce. Je to zejména výpověď ze zaměstnání, odmítnutí služebního postupu, snížení mzdy, šikana, výhrůžky nebo jiné formy nátlaku na zaměstnance, který vyjádří nespokojenost či upozorní na nekalé chování spolupracovníků a zejména nadřízených.

ZMĚNY JSOU TEĎ V RUKOU SENÁTU

Podle aktuálního průzkumu personální agentury Předvýběr.CZ má již každá šestá firma v Česku zaveden systém pro oznamování neetických či protiprávních praktik. Jde zpravidla o dcery zahraničních matek, u nichž je ochrana oznamovatelů standardem.

„Opatření je užitečné v odvětvích, kde povaha byznysu s sebou nese některé nekalé praktiky. Rozhodně je praktické mít nastaven systém, jak tyto situace řešit,“ říká Štěpánka Zdvořáková, personální ředitelka české pobočky švýcarské výtahové firmy Schindler, která má systém pro oznamování zavedený už delší dobu. Postupně se přidávají i další české firmy, protože si uvědomují konkurenční výhody. Zejména jde o účinné předcházení vnitřním podvodům či neefektivnímu zacházení a nakládání s majetkem.

Hospodářská komora by i dál dávala přednost dobrovolné samoregulaci. „Taková cesta by společně s efektivnější kontrolní činností příslušných veřejných orgánů byla účinnější. Evropská unie se však vydala jinou cestou, cestou regulace,“ říká její expertka Kateřina Kozáková. Tomuto postoji odpovídá zjištění Předvýběru, podle jehož průzkumu je pouze třetina domácích firem přesvědčena, že whistleblowing je užitečnou věcí.

Ačkoliv podniky některá opatření na ochranu oznamovatelů už iniciativně zavedly, hmatatelné výsledky zatím obvykle chybějí. „Zaměstnanci

jsou proškoleni, plakátek visí na nástěnce, ale jinak se nic neděje,“ říká Miroslav Černáč, šéf společnosti IMCD Czech Republik, dodavatele speciálních chemikálií.

Největší spor se nad projednávaným zákonem vede nad otázkou identity oznamovatelů (více v anketě na str. 9). Podle advokáta Vajdy právě možnost či nemožnost anonymního oznámení bude pro celý český whistleblowing klíčová. „Je pro oznamovatele přívětivější a vytváří důvěrnější prostředí, protože tak lidé ztrácejí obavu z případného tlaku okolí, msty či z útoků. Oznamovatel totiž podstupuje nižší riziko než v případě odhalení identity,“ vysvětluje. Zcela opačný názor zastává šéf Asociace malých a středních podniků Josef Jaroš. „Pokud již whistleblowing musí být, nechť je adresný,“ tvrdí.

Zkušenosti z jiných zemí ukazují, že k největším a nejzásadnějším oznámením došlo při anonymním charakteru podání.

Šárka Zvěřina Trunkátová ze spolku Oživení a šéfka whistleblowingového centra tvrdí, že by anonymita přispěla k větší ochraně oznamovatelů. „V Česku zatím není příliš silná, ani například v porovnání se Slovenskem. Tam může nezávislý úřad pozastavit platnost výpovědi zaměstnance nebo podat za oznamovatele trestní oznámení. U nás o všem rozhoduje soud a chybí dostupná právní pomoc,“ řekla Právnímu rádci (více v reportáži na str. 10). A doufá, že do konečné podoby zákona ještě zasáhne Senát.

Advokát Vajda se také přimlouvá za široké chápání whistleblowingu, kdy oznamovatel nebude nucen předem odborně posuzovat svůj krok. „Měl by mít možnost oznámit jakékoliv škodlivé jednání naplňující znaky přestupku či trestného činu, v opačném případě právní úprava do jisté míry postrádá smysl,“ zdůrazňuje.

Zákon o ochraně oznamovatelů měl již dávno platit a za zdržení Česko musí Bruselu odvést pokutu od data stanovené transpozice evropské směrnice, tedy od 17. prosince 2021, a to pět tisíc eur za každý den, což zatím představuje kolem 50 milionů korun. Podobně na tom jsou Německo, Itálie, Španělsko či Polsko. Vlády Bohuslava Sobotky i Andreje Babiše zákon dvakrát připravovaly, poslanci ho ale nikdy neschválili. Podle Kateřiny Kozákové z Hospodářské komory i proto, že dřívější návrhy významně přesahovaly rámec evropské směrnice a norma například měla dopadnout i na firmy nad 25 zaměstnanců. ●